



รูปจาก (1)

เมื่อการศึกษาเภสัชศาสตร์ในประเทศไทยมีขึ้นอย่างเป็นทางการแล้ว ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแพทย์ปรุงยาเกือบทั้งหมดประกอบวิชาชีพโดยรับราชการอย่างยาวนานในโรงพยาบาลหรือหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมกองทหาร แต่เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ เป็นผู้ที่บุกเบิกและเป็นต้นแบบของเภสัชกรผู้ให้บริการด้านยาแก่ประชาชนโดยตรงในชุมชน ชีวิตทางวิชาชีพของท่านจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา เพราะสะท้อนภาพของการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมในยุคเริ่มแรกได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เห็นบทบาทของแพทย์ปรุงยาในการบริการประชาชนในชุมชน ประวัติของเภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ที่นำเสนอในที่นี้รวบรวมจากการสัมภาษณ์ท่านเมื่อ 20 ปีที่แล้ว (วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2537) โดยคณะผู้วิจัย คือ วินนา เจริญสุวรรณ ยุพดี ศิริสินสุข นียดา เกียรติยิ่งอังคัลลี อิงอร มันทรานนท์ และวิทยา กุลสมบุรณ์ (2) ในขณะนั้นท่านอายุ 78 ปี

เภสัชกรสำเร็จเกิดเมื่อ พ.ศ. 2459 ในต่างจังหวัด และเข้ามาเรียนในเมืองหลวง ระยะเวลาอาศัยอยู่ที่วัดต่อมาเมื่ออายุ 11-12 ปี ก็ทำงานเฝ้าร้านยาและเรียนหนังสือไปพร้อมกันที่โรงเรียนมัธยมหวัง ท่านไม่ได้ตั้งใจจะเรียนด้านเภสัชศาสตร์มาก่อน แต่เมื่ออายุ 18 ปี ท่านทำงานเป็นผู้ช่วยผลิตยาให้กับขุนสังวรเวชภัณฑ์และขุนโอสถสิทธิการ (นายโอสถ เกษมสุวรรณ) (3) ในกองโอสถศาลา โดยผลิตยาออกขายตามหัวเมืองของประเทศ ท่านขุนทั้งสองเห็นในความสามารถ จึงสนับสนุนให้ท่านเรียนต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรแพทย์ปรุงยา การศึกษาด้านนี้ในยุคนั้นไม่เป็นที่นิยม มีผู้เข้าเรียนเพียงปีละ 1-2 คนเท่านั้น ท่านใช้เวลาเรียนประมาณ 5 ปี ซึ่งนานกว่าเวลาปกติของหลักสูตร คือ 3 ปี เนื่องจากต้องทำงานและเรียนไปพร้อมกัน ตลอดจนการเรียนสมัยนั้นมีความเข้มข้นมาก นักเรียนแพทย์ปรุงยาต้องฝึกการปรุงยาที่กอง

บุคคลสำคัญ

เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ (2459-63-ปัจจุบัน)

“ผู้บุกเบิกงานเภสัชกรรมชุมชน”

โอสถศาลา กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และที่ห้องยาของศิริราชพยาบาล ทั้งการปรุงยาตามรายการยาตำราหลวงและตามเภสัชตำรับของอังกฤษ จนผู้เรียนสามารถผลิตยาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งยาครีม ยาขี้ผึ้ง โลชัน ฯลฯ เมื่อเรียนจบตามหลักสูตร ผู้เรียนต้องผ่านการทดสอบความรู้โดยทำขนเภสัชการโกวิทย์ หัวหน้าแผนกปรุงยา ของศิริราชพยาบาล เภสัชกรสำเร็จผ่านการทดสอบและได้รับประกาศนียบัตรแพทย์ปรุงยาในปี พ.ศ. 2489 ท่านยังต้องสอบใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะที่กองอาหารและยาทั้งข้อเขียนและการปฏิบัติ ซึ่งท่านสอบผ่านได้อย่างง่ายดาย เพราะประสบการณ์การทำงานในกองโอสถศาลาระหว่างที่ท่านเรียน ทำให้เชี่ยวชาญการปรุงยาอย่างมาก จะเห็นว่าท่านสัมผัสกับงานเภสัชกรรมในฐานะผู้ช่วยผลิตยาในโอสถศาลาตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนในวิชาชีพนี้ ท่านได้ทำหน้าที่ให้บริการตลอดมา จนประสบการณ์สั่งสมมากกว่าเภสัชกรทั่วไปในรุ่นเดียวกัน

หลังจบการศึกษา ท่านทำงานที่กองโอสถศาลา ระยะเวลาหนึ่ง (ปัจจุบัน คือ องค์การเภสัชกรรม) โดยทำหน้าที่ผลิตยาให้แก่สถานบริการของรัฐทั่วประเทศ ในระหว่างสงคราม ท่านทำหน้าที่คุมการเบิกจ่ายยาที่จังหวัดแพร่เป็นเวลา 5 ปีเพื่อสนับสนุนยาแก่จังหวัดในหัวเมืองทางเหนือ หลังสิ้นสุดสงคราม ท่านทำงานที่โรงพยาบาลปัญญาพิลาศอุทิศ ซึ่งสังกัดเทศบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานที่สำคัญของเภสัชกรโรงพยาบาลในขณะนั้น คือ การผลิตยาแก่ผู้ป่วยเพื่อประหยังบประมาณ เนื่องจากงบประมาณจากส่วนกลางมีน้อยมาก ท่านใช้ความรู้ที่ร่ำเรียนมาผลิตยาต่าง ๆ โดยไม่มีผู้ช่วย เนื่องจากความคลาดแคลนในตอนนั้น หลังเลิกงาน ท่านยังทำหน้าที่เภสัชกรในร้านยาของเอกชนด้วย หน้าที่ในร้านยามืออาชีพเช่น ควบคุมการจ่ายยาปฏิชีวนะ และสอนเจ้าของร้านให้จัดทำบัญชีการขายยา เป็นต้น

หลังจากทำงานในโรงพยาบาลถึง 7 ปี ท่านจึงลาออกจากราชการมาเปิดร้านยาของตนเองชื่อ “อยุธยา ฟาร์มาซี” เพื่อขายยาตำราหลวง ปรุงยา และจ่ายยาตามใบสั่งยาของแพทย์จากคลินิกในบริเวณใกล้เคียง ท่านเล่าว่า ท่านตัดสินใจเปิดร้านยาเพราะเห็นว่า ในหัวเมืองมีเภสัชกรน้อยมากที่คอยให้บริการยาโดยตรงต่อประชาชน ในอยุธยาที่ท่านเพียงคนเดียว มักมีคนมาขอซื้อยาจากร้านที่ท่านทำงานอยู่เสมอ ท่านจึงอยากเปิดร้านยาของตนเอง ผู้ป่วยที่มาใช้บริการก็ให้ความเชื่อถือ แม้แต่แพทย์ก็มาสั่งทำยาเพื่อนำไปใช้ในการรักษาผู้ป่วยด้วย

รายการยาที่มีในร้านยาสมัยนั้นเป็นยาตำราหลวง ยาสำเร็จรูปจำพวก mixture ยาเม็ดจากต่างประเทศ ตลอดจนยาปรุงตามใบสั่งยาของแพทย์สำหรับผู้ป่วย เฉพาะราย กิจกรรมร้านยาของท่านในขณะนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ผู้ป่วยบางรายเรียกหายาที่ต้องการ บางรายมาให้ชั่งอาการและจ่ายยาเหมือนร้านยาในปัจจุบัน ท่านเล่าว่า ร้านยาสมัยนั้นไม่ได้มีหลายประเภทเหมือนในปัจจุบัน มีเพียงร้านยาแผนปัจจุบันที่ต้องมีเภสัชกรควบคุมและร้านยาแผนโบราณที่ต้องมีเภสัชกรแผนโบราณเป็นผู้ดูแล

การสั่งซื้อยาเข้าร้านในสมัยนั้นมีความยากลำบาก ท่านต้องเดินทางมายังกรุงเทพฯ เพื่อซื้อยาและนำกลับไปจำหน่ายด้วยตัวตนเอง โดยยังไม่มีผู้แทนไปเสนอขาย นอกจากนี้ ท่านยังต้องสั่งสารเคมี วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตยาให้แก่โรงงานยาในบริเวณนั้นอีกด้วย

เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์เป็นที่รู้จักของกลุ่มร้านยาในจังหวัด ท่านเป็นที่ปรึกษาแก่ร้านยาในจังหวัดตั้งแต่สมัยที่เป็นเภสัชกรในโรงพยาบาล ท่านยังได้พัฒนาร้านยาที่ท่านดูแลจนเป็นต้นแบบให้ร้านยาอื่น ๆ นำไปปรับปรุงร้านของตนเอง

เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ รักในงานบริการอย่างมาก แม้ในขณะที่ยังมีสุขภาพดีในวัย 78 ปี (20 ปีที่แล้ว) ท่านยังคงทำงานในร้านยาเมื่อว่างเว้นจากงานของส่วนรวม ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีของเภสัชกรในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิชาชีพ ท่านเคยเป็นกรรมการเภสัชกรรมสมาคม และเป็นประธานในการจัดทำพิพิธภัณฑน์ที่เภสัชกรรมสมาคม ท่านเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มวิชาชีพ และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เภสัชกรสำเร็จ วิทยารมย์ถึงแก่อนิจกรรมในวันที่ 14 พฤษภาคม 2550 เมื่ออายุ 91 ปี

เอกสารอ้างอิง

1. มูลนิธิพระครูธรรมสมาจารย์ (อุปัชฌาย์พัก ธรรมทุดโต) วัดบึงทองหลาง. 4 ม.ค.55 ครอบครวั "วิทยารมย์" ถวายผ้าห่ม 99 ผืน [ออนไลน์]. 2555 [สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม 2557]. เข้าถึงได้จาก: URL: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.191913124288165.65985.147324098747068&type=3>
2. วินนา เจริญสุวรรณ, ยุพดี ศิริสินสุข, นียดา เกียรติยิ่งอังสุลี, อิงอร มันทรานนท์, วิทยา กุลสมบุญ. บทบาทของบุคคลสำคัญทางด้านเภสัชกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2535. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2540.
3. ชุนโอสถสิทธิการ (โอสถ เกษมสุวรรณ) “ผู้สำเร็จวิชาแพทย์ปรุงยาคนแรกแห่งกรุงสยาม”. วารสารเภสัชกรรมไทย 2553; 2: 1-2.